

primerjavo človeških karakterjev z naravnimi pojavi, s cveticami. Za tem pisanjem se ne skriva noben namen, zato zgodbica s svojo simboliko ustvarja prepričljiv in svojevrsten vtis.

Janez in Marija Švajncer sta objavila štiri pripovedi Iz otroškega sveta. Bistvena poteza teh sestavkov je v tem, da preočitno vsiljujejo moralno vzgojno tendenco v takemle smislu: dober človek, ki vztraja, vse doseže (Pojoča kotlina), otrok naj uboga mamo, pa se mu ne bo pripetilo nič hudega (Bobek), otrok naj ravna z igračkami tako, da jih ne bo uničeval (Nezadovoljne igrače), dobrotu premaga vse ovire (Studenec modrosti). Preproste nauke pa sta avtorja povezala v prizadevno in iznajdljivo oblikovane pripovedi iz otrokovega najbližjega okolja. Vendar bi dogajanje in miselnost zlasti dveh pravljic, Bobka in Nezadovoljnih igrač, utegnili zanimati le takega otroka, ki še ne zna brati, saj se problemi gibljejo v teh ozkih področjih. Mladina, ki so ji v tej obliki zgodbe dostopne, pa prav gotovo do takih pripovedi ne more pokazati zanimanja, ker je problematiko take vrste že zdavnaj prerastla.

Ilustracije akademske slikarke Zdenke Borčič ponazarjajo najbolj razgibane in najodločilnejše dogodke in prizore, popisane v teh pravljicah in zgodbah, in so edini element v knjigi Kamen resnice, ki ji daje enoten stil.

France Vurnik

JAMA GORANA KOVAČIČA V SLOVENŠČINI

Pesnitev Jama stoji na koncu življenja in dela Ivana Gorana Kovačiča kot mogočna sinteza pesnikovih življenjskih in literarnih izkušenj in spoznanj. Njena veličina se izraža v idejnosti kakor tudi v umetniški realizaciji ideje. Osnovna ideja pesnitve, ki jo je I. G. Kovačič zasnoval že v Zagrebu, a dokončal v partizanih, je obsodba fašističnega nasilja nad ljudmi; pesnik pri tem ni mislil samo na ustaška, ampak tudi na italijanska, nemška in četniška divjanja. Stilistične in oblikovne posebnosti Jame so rezultat desetletnega vztrajnega in premišljenega dela. S teoretičnimi vprašanji literarnega ustvarjanja se je Goran ukvarjal ob študiju svetovne in domače literature, ob prevajanju in ocenjevanju literarnih del. Imel je izreden smisel za jezik, zato ga je tudi načrtno študiral. Posebno je znano njegovo zanimanje za leksiko. Pri prebiranju Vukovega in akademijskega slovarja in pri izpisovanju iz njiju mu ni šlo samo za razširitev uporabnega besednega zaklada, marveč je pri tem proučeval predvsem stilistične vrednosti posameznih besed.

Goran Kovačič je bil izredno nadarjen, zato se je v idejnem in oblikovnem pogledu hitro razvijal. V desetih letih literarnega udejstvovanja je ustvaril delo, ki je veliko po obsegu in po vrednosti. Pesnikovi pogledi na umetnost kot družbeni pojav, visoka stopnja njegovega idejnega razvoja in spoznanja o formalni in jezikovni strani umetniških del so doživeli v Jami svoj skladni spoj. Rezultat te vsebinske in oblikovne skladnosti je nenavadna sugestivna moč, s katero deluje pesnitev na bralca.

Prevajanje takega dela je zahtevna naloga. Tone Pavček* se je tega dela lotil s sposobnostjo in teoretičnim znanjem. Njegov prevod je dober, v ne-

* Ivan Goran Kovačič, Jama. Poslovenil Tone Pavček. Spremnio besedo napisal Kajetan Kovič. Ilustriral Vladimir Lakovič. Večni sopotniki. Bibliofilska zbirka. Državna založba Slovenije. Ljubljana 1959.

katerih odlomkih kar vzoren, vendar v celoti ne napravi na bralca takega vtisa kot izvirnik. V prevodu je Jama izgubila nekaj svoje sugestivne moči. Vsebina in osnovna ideja sta podani celotno in natančno, zato po tej strani prevodu ni kaj očitati. Pomanjkljivosti so v nekaterih podrobnostih, ki so važne pri celotnem vtisu umetnine na bralca. Sam prevajalec je nekoč zapisal: »Važna je sleherna niansa, vsak zlog, vsak vokal. Dober prevod mora biti miselno in formalno točen« (Beseda II, str. 25). Pomanjkljivosti, zaradi katerih prevod ni enakovreden originalu, so muzikalno-ritmične narave ali pa grede na račun netočne poslovenitve nekaterih pomenskih nians.

V sedmi kitici prvega speva se devetkrat ponovijo besede: *svijetlo, svjetlost, svijeti, sijevne*, prav tako se *ije*, oziroma *je* ponovi trinajstkrat v istih šestih verzih. Nimam namena pripisovati vokalom kakega določenega pomena, ker je le-ta odvisen predvsem od konteksta, vendar je v tem primeru nedvomno, da imajo take zveze *ije*, *je* kakor tudi omenjene besede popolnoma določeno funkcijo: namreč, da opisno in muzikalno ponazarjajo občutek simbolične svetlobe v oslepljenem človeku. Podobno v četrti kitici prvega speva visoki vokali *e, i, o* in karakteristične soglasniške skupine *slj, blj...* ponazarjajo glasove žrtev pri klanju in ostrino tistega trenutka, v katerem je žrtev izgubila oči, poleg tega pa neizbrisnost zadnjega zaznavanja svetlobe pred oslepitvijo. Ustrezajoča mesta v slovenskem prevodu niso dobila take muzikalne izrazitosti, čeprav so vsebinsko pravilno in dobro prevedena. Vendar se je prevajalec poskušal približati originalu z uporabo visokih vokalov *i* in *e*. Take, težko prevedljive ali pa neprevedljive odenke nadomeščajo nekateri prevajalci z drugimi efekti.

Prevajalec je rimo obdržal na istih mestih, kot jo ima izvirnik. Kovačić uporablja predvsem šibke rime. Krepke so samo v značilnem vložku v desetem spevu, ki tudi po drugih posebnostih izstopa iz osnovnega dogajanja pesnitve, vendar je nerazdružljivo povezan z njo in njeno vsebino bistveno poglobi. Prevajalec uporablja moško rimo tudi na mestih, kjer je izvirnik nima. Po mojem je to dobra zamisel, ker so v slovenskem jeziku — zaradi pogostnega akcenta na zadnjem zlogu — za tako rimo neprimerno večje možnosti kot v srbohrvaščini, ki ima zanjo na razpolago samo naglašene enozložnice. Ne bi pa bilo prav, če bi se krepke rime preveč uveljavile, ker bi se s tem porušila svojevrstna ritmika originala. Pri izboru besed za rime pa prevajalec ni imel zmeraj srečne roke. V najboljših odlomkih izvirnika so rimane tiste besede, ki so tudi vsebinsko pomembne. Tako so v četrti kitici prvega speva rimane tele besede: *noći, noža, sljepoći, koža, goli, boli*; vse te besede nosijo močan vsebinski poudarek. S tem, da so jih v prevodu zamenjale štiri manj pomembne besede (*žarek zadnji, blesk, v slepoti nenavadni, kože lesk, goli, boli*), je slovenski tekst spet nekaj izgubil. Na splošno pa lahko rečemo, da zaradi rim prevajalec ni delal sile izrazu in jeziku, kvečjemu če omenimo, da si je v desetem spevu izposodil srbohr. *dah* namesto domačega *dih* in da je včasih zelo posredno izrazil kako misel, ki je pri Kovačiću povedana brez ovinkov.

V prevodu je nekaj manjših netočnosti v poslovenitvi nekaterih pojmovnih sklopov ali celih stavkov, ki so zelo tesno povezani s celotnim dogajanjem. Nekaj takih primerov bom naštel. V tretiji kitici prvega speva uporabi »kaplje (krvi) goste, vroče« za pravilno *kaplje tople in goste*. Nimamo nobenega razloga, da bi uporabili *vroče*, ker bi ta izraz tudi metaforično pomenil nekaj povsem drugega. Vzklik žene, ki je od mučenja znorela: »*Kuća gori!*« prevede z manj izrazitim: »*Hiša bo zgorela!*« (str. 16). Ta ognja žar je uporabil za

srbhr. *žere* (žerjavice). Ognja žar je v slovenščini zelo širok pojem, pomena žerjavica pa niti ne obsega. »*Ždrijelo našeg mesa*« pove več in bolj točno kot »našega mesa temnica« (str. 29). Zvezo »*Vlaga! S njom se spušta več*« je prevedel: »*Z roso me večer pozdravi*« (str. 38). V izvirniku je izražena tudi pot, po kateri je slepec prišel do ugotovitve, kdaj se je zvečerilo. Za njegovo rešitev je bilo to bistvene važnosti. Slovenska varianta je zelo medel, vsekakor pa preveč posreden izraz tega, kar je povedal Kovačić. S »*škripajoča vrata*« (str. 45) nadomesti »*tiho škripanje vrat*«. S tem se je precej oddaljil od izvirnika. Junak pesnitve se ne spominja vrat, ampak tiste melodije, kj jo le-ta povzroča in je karakteristična za vsak dom. »*So to ukane?*« (str. 47). S tem ni povedal isto kot izraža srbhr.: »*Zar su snovi?*« Ukane so pojem z drugačnim obsegom kot sanje in po mojem niso dobro vstavljene v kontekst. Vse te razlike in netočnosti so majhne, včasih pesnik tudi ni mogel najti boljše rešitve. Če jih gledamo izolirano, niti ne opazimo njihovih pomanjkljivosti. Ker jih je več, vrednost prevoda nekoliko znižajo.

Vendar so v knjigi mesta, kjer je prevajalec z majhno spremembo postavil poleg originalnega enakovreden slovenski izraz. Za ilustracijo naj bosta dva primera: »*Zdaj grejejo nas mrtve z žerjavico usmiljenja*« (str. 54). Tu je mišljeno polivanje mrtvih z apneno vodo. »*Z žerjavico usmiljenja*« je zelo lepo povedano isto, kar izraža izvirnik: »*plamenom svoje samilosti*«. »*O nikdar nisem tako vroče čakal na mrak noči*«. Tako je preprosto in močno izrazil isto kot pove izvirnik z: »*O, nikad nisam očekivō tamu s tolikom čežnjom*«.

Izraz originala je zelo zgoščen, na enem mestu celo težko umljiv (v tretji kitici prvega speva), vendar je jezik izredno lep in svojevrsten. Pogostni kratki stavki dajejo vtis odsekanosti in napetosti v ritmu. Prevajalec ni vselej ohranil vsebinske polnosti izvirnika. Tako sta v prvi kitici četrtega speva pomanjkljivosti na dveh mestih. V prevodu je izpuščeno: »*Čuh mehki udar*« in »*a ruke naglo žrtvu gurne u jamu*«. Zaradi te netočnosti je zelo osiromašen kratek, a monumentalni opis klanja in metanja v jamo.

S tem, da sem naštel nekaj slabosti, nisem hotel dokazati, da je prevod slab. Trdim: prevod je dober, toda lahko bi bil še boljši, ko bi ne bilo omenjenih drobnih pomanjkljivosti. Vsekakor je treba pohvaliti prevajalca in založnico, da sta dala slovenskemu bralcu v domačem jeziku eno najboljših del najnovejše hrvatske književnosti v prevodu, ki je brez večjih napak, in v izredno lepi izdaji.

Problematico pesnitve je našemu bralcu približal lepo in zanimivo Kajetan Kovič v spremni besedi. slikovno pa jo je interpretiral z uspelimi ilustracijami Vladimir Lakovič.

France Novak

ČUDEŽNA POMLAD

Snov, ki jo obravnava Radko Polič v »*Čudežni pomladi*«,* je spletena iz dveh področij, ki si nista v skladnem razmerju in neprestano izpodrivata drugo drugega. Avtor je popisal prihod Nemcev in Italijanov na Dolenjsko,

* Radko Polič, *Čudežna pomlad*, Zapis osvobodilnega boja v grosupeljskem in stiškem okrožju 1941—42. I. del. Izdala Založba Borec pri GO ZB NOV Slovenije. Ljubljana 1959. Str. 145.